

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Správa o habilitačnej prednáške a obhajobe habilitačnej práce JUDr. Daniela Bednára, PhD.

Verejná habilitačná prednáška a obhajoba habilitačnej práce sa uskutočnila dňa 2. októbra 2025 v priestoroch Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v rámci odboru habilitačného konania a inauguračného konania Teória a dejiny štátu a práva.

Na habilitačnej prednáške boli prítomní členovia habilitačnej komisie, oponenti habilitačnej práce, členovia vedeckej rady fakulty, učitelia, doktorandi, študenti ako aj záujemcovia zo širšej verejnosti, vrátane možnosti účasti záujemcov o prednášku v režime on-line. Predsedom komisie bol *prof. JUDr. PhDr. Tomáš Gábriš, PhD., LL.M., MA*, TU v Trnave, Právnická fakulta. Členovia komisie boli *doc. JUDr. Katarína Šmigová, PhD., LL.M.*, PEVŠ v Bratislave, Fakulta práva, *doc. JUDr. Vieroslav Júda, PhD.*, UMB v Banskej Bystrici, Právnická fakulta. Oponenti habilitačnej práce boli *prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.*, UK v Prahe, Právnická fakulta, Česká republika, *doc. JUDr. Dagmar Lantajová, PhD.*, TU v Trnave, Právnická fakulta a *JUDr. Peter Klanduch, PhD., LL.M., M.A.*, odborník z praxe, diplomat, Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Haagu, Holandsko, zástupca vedúceho misie, ktorý sa ospravedlnil pre pracovnú zaneprázdnenosť.

V úvode zoznámil predseda habilitačnej komisie prítomných s osobnosťou habilitanta, s úrovňou jeho pedagogickej, vedeckovýskumnej a publikačnej činnosti.

V súčasnosti *JUDr. Daniel Bednár, PhD.*, pôsobí na Trnavskej univerzite v Trnave, Právnickej fakulte na Katedre medzinárodného práva a európskeho práva ako odborný asistent. Podieľal sa na výučbe predmetov (prednášky a cvičenia) z teórie a praxe medzinárodného práva verejného vo všetkých stupňoch štúdia.

JUDr. Daniel Bednár, PhD., sa vo svojej vedeckej činnosti venuje prioritne problematike práva medzinárodnej bezpečnosti. Osobitný dôraz kladie na problematiku medzinárodného práva ozbrojeného konfliktu, venuje sa však aj postihu jeho porušenia na úrovni medzinárodného práva, tzn. individuálnej trestnej zodpovednosti za najzávažnejšie porušenia medzinárodného práva. Túto problematiku spracováva nielen z medzinárodno-právneho hľadiska, ale aj z hľadiska aplikácie právnych noriem z iných právnych odvetví, napr. trestného práva a práva medzinárodných zmlúv.

Po oboznámení prítomných s osobnosťou habilitanta predseda habilitačnej komisie vyzval habilitanta, aby predniesol habilitačnú prednášku na tému *Charta OSN ako prameň prameňov medzinárodného práva?* a následne, aby ústne prezentoval, vo vymedzenom čase, hlavné tézy, obsah a najmä závery habilitačnej práce na tému *Postmoderné výzvy medzinárodného práva ozbrojených konfliktov*.

Pokiaľ ide o habilitačnú prednášku, habilitant – prehľadne a s využitím powerpointovej prezentácie – hovoril o nasledujúcich okruhoch otázok: Historický kontext a účel Charty, Charakter Charty – Charta OSN ako medzinárodná zmluva, Charta ako zakladajúci dokument medzinárodnej organizácie, Charta ako ústava medzinárodného spoločenstva, Praktický význam – kolektívna bezpečnosť, Judikatúra. Závery – Napriek limitom Charta je kľúčový a základný prameň medzinárodného práva medzinárodnej bezpečnosti, Zmena Charty je náročný proces.

V rámci uvedených okruhov habilitant analyzoval normatívne postavenie Charty OSN a obhajoval tézu, že Charta plní funkciu „prameňa prameňov“ medzinárodného práva v oblasti medzinárodnej bezpečnosti, najmä vzhľadom na jej ústavný charakter, univerzalitu, kodifikáciu základných zásad a aj judikatúrou akceptovanú nadradenosť podľa článku 103. Prednáška prepojila historický kontext prijatia Charty, ako nástupcu Paktu Spoločnosti národov, systém kolektívnej bezpečnosti a kľúčový princíp (zákaz použitia sily) s ich postavením v obyčajovom práve a v systéme noriem (kogentných) medzinárodného práva.

Možno konštatovať, že prednáška bola koncipovaná od historických východísk a účelu Charty, cez jej „ústavný“ charakter a normatívnu nadradenosť (čl. 103), až po vzťah k obyčajovému právu a kogentným normám a praktické fungovanie systému kolektívnej bezpečnosti. Uchádzač zaradil judikatúru MSD (*Nicaragua; Ropné plošiny*) na ilustráciu metodiky posudzovania použitia sily a aplikačných účinkov Charty, čím vhodne podoprel argumentáciu príkladmi.

Uchádzač vyložil, prečo sa Charta chápe ako „konštitúcia medzinárodného spoločenstva“ (univerzalita, základné princípy, precedenčné pravidlo čl. 103) a ako jej normy formujú aj identifikáciu a vývoj obyčajového práva. Habilitant analyzoval zmysel článku 103 ako *lex superior* vo vzťahu k iným zmluvným záväzkom členských štátov a poukázal na axiologickú prioritu mieru a bezpečnosti, ktorú Charta garantuje. Tak isto možno súhlasiť s názorom, že uchádzač kombinoval dogmatický rozbor (text Charty a jej systematika) s judikatúrou a doktrínálnymi pozíciami, čím preukázal schopnosť syntetizovať normatívnu, inštitucionálnu i hodnotovú rovinu medzinárodného práva.

Prínos prednášky spočíva v ucelenom a argumentačne disciplinovanom obhájení tézy o „prameni prameňov“ v oblasti práva medzinárodnej bezpečnosti na priesečníku článku 103, kogentných noriem a judikatúry MSD, pričom uchádzač ukázal, že ide nielen o dogmatickú hypotézu, ale aj o prakticky relevantný interpretačný rámec pre posudzovanie použitia sily a záväznosti opatrení v systéme kolektívnej bezpečnosti. Na záver svojho *plaidoyer* habilitant uvažoval o modalitách možnej zmeny textu Charty, ktoré sú však podľa neho vzhľadom na existujúcu procedúru prijatia a nutnosť následnej ratifikácie členskými štátmi veľmi nepravdepodobné. Vyjadril sa tiež k systému medzinárodnej bezpečnosti a predpokladanému vývoju v tejto oblasti.

Uchádzač svojim odborným výkladom a fundovanými závermi, ktoré boli podložené tomu zodpovedajúcimi a logicky formulovanými argumentmi, vo vyššie spomenutej prednáške preukázal náležitú pedagogickú a vedeckú spôsobilosť.

Ja osobne sa domnievam, že vyčerpávajúcu odbornú odpoveď na nastolenú aktuálnu otázku o skutočnej povahe Charty OSN poskytne len ďalšia dôsledná právna, ako aj historická, systematická, jazyková, gramatická, logická analýza textu Charty OSN a súvisiacich dokumentov. Úvahy *de lege lata* a *de lege ferenda* domácich a zahraničných odborníkov na medzinárodné právo dnes jednoznačne poukazujú na zásadné zmeny vo vývoji materiálnych prameňov medzinárodného práva, ktoré zásadne ovplyvňujú aj formálne pramene medzinárodného práva. Charta OSN v súčasnosti pôsobí v diametrálne odlišnom politickom, bezpečnostnom, ekonomickom, finančnom, sociálnom a kultúrnom prostredí, ktoré stavia pod otáznik nielen niektoré články, ale chartu ako celok. Do akej miery sa teda Charta OSN stala obsoletnou a vyšla z praktického užívania? Je potrebné rozlišovať situáciu, keď Charta OSN je predmetom čistého odborného vedeckého výskumu v rámci teórie medzinárodného práva, a situáciu, keď Chartu OSN skúmame z hľadiska jej praktického prínosu pre rozvoj medzinárodných vzťahov v politickej, bezpečnostnej, hospodárskej, finančnej, sociálnej a kultúrnej oblasti.

Závery v jednej alebo druhej sfére výskumu nemusia byť vždy rovnaké a najmä využiteľné v konkrétnej medzištátnej praxi. Stagnujúci proces kodifikácie medzinárodného práva potvrdzuje, že niektoré úvahy, pertraktované v Komisii OSN pre medzinárodné právo, sú príliš vzdialené od súčasných požiadaviek vznikajúcich v medzinárodných vzťahoch. Namiesto zmluvných prameňov odpovede sa hľadajú nie v Charte OSN, ale v oblasti tvorby nepísaných obyčajových noriem ako aj vo sfére využívania pomocných prameňov medzinárodného práva akými sú súdne rozhodnutia, súdny aktivizmus či náuka medzinárodného práva. Efektivita Charty OSN je na nízkej úrovni, pretože chýba vôľa členských štátov OSN dodržiavať záväzky, ktoré na seba prevzali vstupom do OSN. Viaceré dôležité ustanovenia Charty OSN členské štáty neinterpretujú dobromyseľne, nie v súlade s obvyklým významom použitých výrazov v ich celkovej súvislosti, ako aj v rozpore s predmetom a účelom Charty OSN.

Otázka stále znie, či Charta OSN je pre medzinárodné spoločenstvo členských štátov alebo pre niektoré členské štáty naozaj konečný strategický cieľ, alebo či bola a je iba oportunisticky zneužívaný taktický prostriedok zahraničnej politiky? V minulosti, výnimky zakotvené v texte Charty OSN (napr. článok 51, článok 109 a pod.) len potvrdzovali pravidlá zakotvené v preambule, cieľoch a zásadách Charty OSN. V súčasnosti pravidlá zakotvené v Charte OSN, naopak len potvrdzujú uvedené výnimky. Štáty sa v určitej miere vracajú k politike voľnostného konania v oblasti použitia sily v medzinárodných vzťahoch, obchádzajúc zákaz použitia sily zakotvený v Charte OSN.

Pojem prevencia z hľadiska obsahu a rozsahu tohto pojmu dostáva nový výklad, viac zodpovedajúci aktuálnym potrebám zainteresovaných štátov. Hoci sa zatiaľ darí dosahovať hlavný cieľ Charty OSN – zabrániť vzniku novej svetovej vojny, vzniká otázka, dokedy? Hlboké protirečenie medzi rozvojom výrobných síl sa dostáva do otvoreného konfliktu so zaostávajúcim rozvojom výrobných vzťahov. Koncepcia národných ekonomík (Charta OSN vychádza z zásady zvrchovanej rovnosti národných štátov) je zdá sa neudržateľná, stáva sa prekážkou realizácie obrovských možností, ktoré civilizácii ponúka rozvoj nových technológií, umelej inteligencie, automatizovaných digitálnych procesov a pod. Dnes sa ukazuje, že takouto prekážkou rozvoja výrobných síl sa dokonca môžu stať už aj nadnárodné medzivládne organizácie koordinujúce aktivity národných štátov v rámci medzinárodného obchodu (WTO) a pod. Treba spomenúť aj to, že Charta OSN ustanovuje v článku 101 povinnosť registrovať medzinárodné zmluvy pri sekretariáte OSN. Samotný text Charty OSN však nebol zaregistrovaný v UN Treaty Series.

Pokiaľ ide o ústnu prezentáciu habilitačnej práce nazvanej *Postmoderné výzvy medzinárodného práva ozbrojených konfliktov*, habilitant prehľadne uviedol štruktúru, hlavné tézy a závery práce. Zaoberá sa aktuálnymi výzvami ozbrojených konfliktov optikou aplikácie relevantných zásad a pravidiel medzinárodného práva.

Habilitant si zvolil a spracoval danú problematiku aj vzhľadom na jeho odborné zameranie a osobnú prax v oblasti medzinárodného práva ozbrojených konfliktov. Vzhľadom na súčasné konflikty vo svete, o ukončení ktorých sa snažia všetky relevantné subjekty medzinárodných vzťahov a medzinárodné spoločenstvá, je téma habilitačnej práce vysoko aktuálna. Habilitant uviedol, že skúmaniu pre účely práce boli podrobené ozbrojené konflikty od roku 2011 na území Sýrie, Ukrajiny, Náhorného Karabachu a na blízkom východe v pásme Gazy.

Cieľom habilitačnej práce bolo prostredníctvom analýzy medzinárodných noriem, právneho poriadku a praxe SR dospieť k oznaniu, či je právny poriadok SR ako členského štát OSN a NATO schopný reagovať na aktuálne výzvy medzinárodného práva ozbrojených konfliktov.

Habilitačná práca je rozčlenená na úvod, tri základné časti vnútorne rozdelené na podkapitoly, ktoré sú ukončené čiastkovými závermi a návrhmi *de lege ferenda* a záver.

V prvej kapitole sa autor venuje vymedzeniu základných pojmov.

Druhá kapitola zachytáva súčasné vývojové tendencie medzinárodného bezpečnostného prostredia, identifikuje výzvy a zameriava sa na otázky právnej zodpovednosti, interpretácie a aplikácie súvisiacich medzinárodnoprávných záväzkov štátov.

V tretej kapitole sa autor dotýka charakteristiky vesmíru ako operačnej domény v postmodernej dobe, venuje sa otázke militarizácie vesmíru. V závere autor sumarizuje svoje najdôležitejšie výsledky a návrhy.

Habilitačná práca bola spracovaná využitím tradičných metód výskumu v oblasti práva. Autor pracoval s množstvom prameňov, pričom veľká časť použitej literatúry je, aj vzhľadom na absenciu odbornej literatúry v slovenskom jazyku, v jazyku anglickom.

Po ústnej prezentácii habilitačnej práce dostali priestor oponenti, ktorí kladne hodnotili prácu a odporúčali po riadnom skončení habilitačného konania udeliť habilitantovi vedecko-pedagogickú hodnosť docenta v odbore právo. Ich otázky boli mierené najmä na oblasť revízie konkrétnych noriem medzinárodného práva ozbrojeného konfliktu, krízu dichotómie právnej úpravy ozbrojených konfliktov, medzinárodnoprávnej zodpovednosti za medzinárodné protiprávne konanie pri využívaní smrtiacich autonómnych zbraňových systémov a na kriminalizovanie niektorých skutkov v Rímskom štatúte Medzinárodného trestného súdu.

Na pripomienky a námety oponentov uchádzač reagoval pohotovo, kompetentne a so znalosťou problematiky. Prijateľným a vyčerpávacím spôsobom vysvetlil svoje názory a vecne reagoval na diskusiu. Všetky tri predložené písomné oponentské posudky na habilitačnú prácu boli kladné a odporúčajúce.

V rámci všeobecnej diskusie, ktorá nasledovala po ústnom vystúpení habilitanta, vystúpili oponenti, členovia habilitačnej komisie, ďalší účastníci s odbornými príspevkami, komentármi či otázkami, vzťahujúcimi sa na tému prednášky alebo obsah habilitačnej práce.

Za cenný prínos do odbornej diskusie možno považovať odborné komentáre *prof. Šturmu*, bývalého predsedu Komisie OSN pre medzinárodné právo, ktorý hovoril na tému rôznych právnych aspektov medzinárodnoprávnej zodpovednosti a konceptu *due diligence* (náležitej starostlivosti) v medzinárodnom práve.

Zaujímavá bola teoretická otázka *prof. Košičiarovej*, týkajúca sa postoja habilitanta k možnosti uznania právnej subjektivity umelej inteligencie, ako aj ďalšie teoreticko-právne alebo aplikačné postrehy od iných diskutujúcich.

Následne sa habilitačná komisia odobrала na neverejnú poradu, po ktorej bol oznámený výsledok porady a hlasovania. Predseda habilitačnej komisie *prof. Gábriš* oznámil, že komisia sa spolu s prítomnými oponentmi jednohlasne zhodla na podaní návrhu na udelenie vedecko-pedagogického titulu docent pre *JUDr. Daniela Bednára, PhD.*, Vedeckej rade Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

Peter Vršanský*

* Doc. JUDr. Peter Vršanský, CSc., čestný predseda Slovenskej spoločnosti pre medzinárodné právo pri SAV.